

Перспективи подальших досліджень можуть бути пов'язані з диференційним підходом до вивчення особливостей формування комунікативної компетентності в залежності від національності та рідної мови студентів-іноземців.

Список використаних джерел:

1. Абрамович Г.В. Суть іншомовної компетентності як мети та результату професійної технічної освіти // Наукові записки. Серія: Психолого-педагогічні науки. – Ніжин: Вид-во НДУ ім. Миколи Гоголя, 2005. – № 4.
2. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування / Н. М. Бібік // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / під заг. ред. О. В. Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2004. – С. 45-50.
3. Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу / С.Ю. Ніколаєва // Іноземні мови. – 2010. – № 2. – С. 11.
4. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования / А. В. Хуторской // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 59.

Коваленко Н. Д.
кандидат філологічних наук, доцент,
професор кафедри української мови
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка
м. Кам'янець-Подільський, Хмельницька область, Україна

ФРАЗЕОЛОГІЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ ПОЗИТИВНИХ ПЕРЕЖИВАНЬ ЛЮДИНИ

Вживання фразеологічних одиниць у текстах зв'язного живого мовлення доводить, що фразеологізм – це особлива одиниця, лінгвістичний феномен, який у різних контекстуальних ситуаціях може характеризуватися різною актуалізацією смислового та емотивного плану вираження.

Вивчення сучасної фраземіки усного територіального мовлення уможливує поглиблення лексикологічних і фразеологічних досліджень української мови, пізнання мовленнєво-мисленнєвих процесів людини, її духовної сутності, сприйняття навколишнього світу та усвідомлення свого місця в ньому.

Для українських дослідників залишається маловивченою діалектна фраземіка окремих ареалів, хоч визначено її сутність та місце в системі мови, критерії виділення (праці М. Демського, В. Лавера, Н. Бабич, А. Івченка, В. Ужченка, Д. Ужченка та ін.).

Фразеогізми, що номінують психічний стан людини характеризуються активністю вживання, численністю варіантів, переважанням структури словосполучення і через певні відтінки метафоризації та емоційно-експресивного забарвлення передають найрізноманітніші душевні переживання людей, переважно негативні: «страх»; «сором»; «тривога»; «злість» та ін. На позначення такого позитивного стану високого рівня психічної активності, як «радість», у мовленні діалектоносіїв Поділля побутують фразеологізми двох семантичних рядів 'сміятися' і 'дуже сміятися'.

Семантичний ряд 'сміятися' представлено такими одиницями: *сушити* / шк'іри^ети / с'калі^ити / с'кале^ити / вишч'іри^ити / ш'чирі^ити / шч'іри^ити / вискалі^ити *зуби*, *зуби на верха* / *на верхе*. Лексичний компонент *зуби* може замінюватися для підсилення експресивного забарвлення: *шк'іри^ити шче^ирба ки*, *по казувати те^исла ки*, *по казувати кут'н'і*.

Опорними компонентами семантичного ряду 'дуже сміятися, реготати' є дієслова, наприклад, у подільських говірках: *падати* / *лопати* / *л'агати в'іт с'м'іху*, *падати* / *л'агати* / *ўмі^ирати* / *качати^ис'а зо с'м'іху*, *качати^ис'а з'і с'м'іху*.

Зоогенна природа фразеологізмів підтверджується і прикладами з досліджуваної семантичної групи: подільський *ирже, як кобила до віса*; західноподільський *ре^иготати йак кобила*, лемківські *регота'ти са як кобы'ла* [ФСЛГСС, 67], *смія'ти са як кінь* [там само, 65].

Матеріали фразеологічних словників діалектного мовлення з більшості територій України засвідчують, що фраземіка говірок загалом відбиває загальнонаціональні особливості, тому цілком очевидним є факт повного збігу семантики, компонентного складу та структури деяких одиниць у

різних діалектах, наприклад: західноподільський *сушити* ¹зуби, східно-подільський *зу'би суши'ти*, бойківський *сушити* ¹зуби, лемківський *зубы сушы'ты* [1, с. 60]; західноподільський ¹зуби *продавати* – східноподільський *зу'би продава'ти* [3, с. 149]; західноподільський ¹зуби *с'кали'ти* / ¹зуби *с'кале"ти* – східноподільський *зу'би ска'лити* [3, с. 149] – бойківський *зуби скалити* [5, II, с. 268].

Загальновідомо, що фразеологізми говіркового мовлення найбільше увиразнюють лексичні діалектизми, що виступають у компонентному складі часто однакових за семантикою одиниць. На відміну від тожонних фразеологізмів, більшість яких фіксована в суміжних зонах, сталі вислови, які протиставляються діалектизмом, побутують, як правило, у дистантних ареалах, наприклад: західноподільський *лопати в'їт с'м'їху*, бойківські *пучити зо сміху*, *лускати (ся) від сміху* [5, II, с. 163]; західноподільський ¹зуби *ш'к'їри'ти*, лемківський *выжгыря'ти зубы* [1, с. 60], південнокарпатський *ушкірети зубек* [2, с. 152], лемківський *выжгыря'ти зубы* [1, с. 60]. Фонетичну територіальну традицію носії говірок можуть зберігати і в сталих виразах, наприклад: західноволинський *лупе'те зу'бе* [4, с. 156], лемківський *регота'ти са як кобы'ла* [1, с. 67].

Полісемія та омонімія у фраземіці є реальними явищами мови, підтвердженими лексикографічною практикою, численними теоретичними студіями українських мовознавців (Н. Бабич, М. Демського, В. Лавера, Л. Скрипник, В. Ужченка). Нові полісемічні та омонімічні фраземні значення утворюються внаслідок різних семантичних зрушень (послідовних, паралельних, гетерогенних, гомогенних). Фразеологізми українських суміжних чи дистантних зон можуть збігатися за компонентним складом, але відрізнятися за семантикою, наприклад: західноподільський *сушити* ¹зуби ‘сміятися’ – закарпатський *зу'би суши'ти* – лемківський, закарпатський, гуцульський *зу'бы суши'ти* ‘голодувати’.

Отже, фразеологізми територіального мовлення транслюють і зберігають культурні цінності нації, тому так важливо виявити їх територіальні особливості та семантичні можливості, що дозволить з'ясувати проблемні питання про збереження чи втрату говіркових явищ, про нашарування та глибинний у часі зв'язок між діалектизмами і компонентами фразеологізмів.

Перспективними вважаємо дослідження просторового поширення фразеологізмів і їх компонентів.

Список використаних джерел:

1. Вархол Н.Д. Фразеологічний словник лемківських говірок Східної Словаччини / Вархол Н.Д., Івченко А.О. – Братіслава : Словацьке педагогічне вид-во. Відділ укр. літ-ри в Пряшеві, 1990. – 160 с.
2. Добош В.І. Питання фразеологізації конструкцій із знахідним відмінком у південнокарпатських українських говорах / В.І. Добош // Питання фразеології східнослов'янських мов : тези доп. – К., 1972. – С. 151–152.
3. Доленко М.Т. Матеріали для словаря діалектних фразеологізмів Подолья / М.Т. Доленко // Тр. Сам. ГУ, 1975. – Вып. 272. – Вопросы фразеологии. – №8. – С. 131–161.
4. Корзونیк М.М. Словник західноволинських говірок / М.М. Корзونیк // Українська діалектна лексика : зб. наук. праць. – К. : Наукова думка, 1987. – С. 62–267.
5. Онишкевич М.Й. Словник бойківських говірок / М.Й. Онишкевич. – К., 1984. – Ч. 1–2.

Котух Н. В.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови*

Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
м. Полтава, Україна

ТЕКСТОВІ ДОМІНАНТИ ТВОРУ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ІРЕН РОЗДОБУДЬКО «ЛСД»)

Принципи добору мовних одиниць в організації структури художнього тексту визначають творчий задум автора, індивідуально-авторські світоглядні установки, особливості його художнього мислення, характер відображеної дійсності, а також усвідомлене або неусвідомлене ставлення до мови, її потенціалу та норм. Вживання у творі фонетичних, морфологічних, синтаксичних, лексичних засобів залежить від волі автора, його індивідуального стилю. Це породжує і мотивує строкатість, розмаїтість та оригінальність уживання лексики і граматичних форм у творах письменника.